

Ilus muru

Eesti sortidest

ANTS BENDER

'Esto', 'Kauni', 'Harri', 'Ilo', 'Herbert' ja 'Vea' – need on põhiliste murukõrreliste Eestis aretatud sordid, millest saab koostada seemneseгу iga kasvukoha ja muru kasutusotstarbe jaoks.

Jõgeva Sordiaretuse Instituudis on kõrreliste heintaimede sordiaretajad oma põhitöö kõrvalt tegelnud hobi korras ka muruks sobivate kõrreliste dekoratiivvormidega. Nüüdseks on meil olemas kuus kodumaist sorti, mida võib külvata nii puhaskülvis kui ka seemneseguna.

■ **Aasnurmika murusordi 'Esto'** aretas põllumajanduskandidaat Herbert Korjus (1923–2001). Omaaegse tava järgi rajooniti sort Eesti haljasaladel kasutamiseks 1977. aastal. 'Esto' oli Nõukogude Liidus esimene just muru tarbeks aretatud sort. Muru polnud ka seni muidugi tundmatu, kuid neid rajati söödatootmiseks aretatud aluskõrreliste sortidega ning dekoratiivsusele ei seatud erilisi nõudeid. 'Esto' jõudis kasutajateni väga õigel ajal, sest enne Moskva olümpiamänge haljastati palju. Sort sai ruttu tuntuks ja nõudlus seemne järele kasvas. Õnnestunud nimevalik vihjab hästi sordi päritolumaale.

Ka järgmised kolm sorti on aretanud Herbert Korjus.

■ **Võsundiline punane aruhein 'Kauni'** rajooniti Eestis 1989. Sordi nimi viitab taimiku kaunidusele: lehed on peened ja rohukamar hilissügiseni erkroheline.

Lamba-aruheina 'Vea' üksiktaimed aretusaias.

Keskel viis rida sale-haguheina 'Ilo', paremal harilik kastehein 'Harri', vasakul tihedapuhmikuline punane aruhein 'Herbert'. Taimed on kõrsumise algfaasis. Reavahe 45 cm.

■ **Harilik kastehein 'Harri'** pälvis tarbijate tunnustuse ja on Eesti riiklikus sordinimekirjas aastast 1994.

■ **Sale-haguheinaga 'Ilo'** rajatud muru on hallikasroheline ja dekoratiivne. Ka 'Ilo' võeti sordinimekirja 1994. Sale-haguheina, mida seni murudes ei kasutatud, võib lugeda sordiaretaja õnnestunud leiuks. Herbert Korjus hakkas seda kõrrelise liiki esimesena uurima ja märkas tema dekoratiivsust murutaimikus.

Arvasime, et 'Ilo' on üldse esimene sort sellest liigist. Hiljem selgus, et sale-haguheina aretusega tegelevad ka hollandlased, nüüdseks on neilgi sort olemas. Kummal maal hakati esimesena liigi sordiaretusega tegelema, on raske tõestada. Liigi ladinakeelses nimel on mitu sünonüümi: meil on kasutusel nimetus *Koeleria gracilis*, Hollandis *Koeleria macrantha*. Kolmandana käibib veel nimekuju *Koeleria cristata*.

Lähtematerjal Eesti loodusest

Neil, kes eespool kirjeldatud sortidega muru rajavad, pole tarvis muretse- da muru võimalike külmakahjustuste

pärast, kuna kõigi sortide lähtematerjal on kogutud meie loodusest: 'Esto' Häädemeestelt, 'Kauni' Sangaste lähedalt, 'Harri' Pärnust Estonia sanatooriumi ümbrusest ning 'Ilo' Võru maakonnast Lindora kõrtsi ja laadaplatsi lähedalt.

Inimesed harjusid kiiresti mõttega, et muru tuleb rajada muru-, mitte söödatootmiseks aretatud heintaimesortidega. Elujärje paranedes kasvas ka nõudlikkus murutaimede dekoratiivsuse osas. Oleme Jõgeval jätkanud murusortide aretamist ka pärast Herbert Korjuse lahkumist.

Punane aruhein 'Herbert'

2004. aastal jõudis riiklikku sordinimekirja punase aruheina tihedapuhmikuline sort 'Herbert'. (Autorid Ants Bender ja Sirje Tamm. – Toim.)

Aretuse lähtematerjaliks oli Ungari kolleegidelt tellitud erilehise aruheina seemnega rajatud üksiktaimede istandus, kust leidsime võõrliigina punase aruheina taimed. Sordi nime valisime, meenutamaks Herbert Korjust.